

Извештај од Третиот Состанок на Работната група за локални самоуправи (РГЛС)

22-24 Октомври 2013, Скопје

Историја

На првиот состанок на Работната група за локални самоуправи, локалните самоуправи кои учествуваа на проектот “Најдобрите Практики за Интеграција на Ромите ” идентификуваа збир на податоци и политика за мониторинг како една од клучните теми за размена во регионот. Овој состанок се обиде да се обрати на овие широки прашања преку фокусирање на добрите практики во општините на Штип и Прилеп во поранешната Југословенска Република Македонија, исто така повикувајќи се на системите за собирање на националните податоци. Особено внимание беше посветено на работата на истражувачите за ромски прашања од Западен Балкан кои ги претставија нивните проучувања за празнините помеѓу политиките и нивното имплементирање.

Учесници

Присутни беа 23 општини на состанокот со застапени околу 30 државни службеници. Често државниот службеник од не-Ромско потекло беше придружуван со координатор Ром, на тој начин зајакнувајќи го сопственото знаење и релација. Околу 18 НВО-а имаа испратено свој претставник, додека 11 претставници од министерства за Човечки и Малцински права беа присутни како и 3 претставници на Заводот за Статистика. Вкупно имаше 97 учесници присутни од регионот на Западен Балкан.

Белешки

1. Збир на национални податоци и системи за политички мониторинг

- Поранешната Југословенска Република Македонија – “Застапување базирано на докази: Наоди на национална анкета по домаќинствата за перцепција на дискриминација помеѓу Ромите” – презентирана од страна на Маријан Поњавич, Државен советник, канцеларија на Народниот правобранител

Околу 1200 лица беа интервјуирани во општините Куманово, Прилеп, Штип, Шуто Оризари, Тетово и Гостивар. Огромен број на етнички Роми кои одговорија наведоа дека тие самите или близок член од нивната фамилија, пријател или соработник биле предмет на дискриминација. Мнозинството од анкетираниите кои биле предмет на дискриминација живеат во општината Шуто Оризари (96%), и најголем дел од нив во приватниот сектор (88%). Интересно, има разлика во перцепцијата на дискриминација заснована на религиозна припадност на испитаниците. Имено, 58% од испитаниците христијани веруваат дека дискриминација заснована на личен или социјален статус се јавува често или многу често, додека само 30 % од испитаниците муслимани се согласија со ова тврдење. Имаше исто така изразита разлика во процентот на дискриминација помеѓу Куманово и Тетово (прилично висока) и Прилеп и Штип (прилично ниска). Причината зашто ова се случува би требало да биде проверена и инкорпорирана во истражувањето.

- “Наближувачката 2015: Следење на резултатите од Декадата за Инклузија на Ромите” – претставена од Орхан Усеин, програмски координатор, Секретаријат на Фондацијата на Декада за Инклузија на Ромите

Сите влади учеснички се обврзани да поднесат извештај за напредокот, кои се огласуваат на вебсајтот на Секретаријатот. Од скоро исто така и граѓанското општество поднесува извештаи и е интересно да се споредат извештаите поднесени од страна на владите и граѓанското општество. Фокусните Точки на Декадата на Ромите исто така игра клучна улога во информирањето на Секретаријатот во врска со последните случувања во областа.

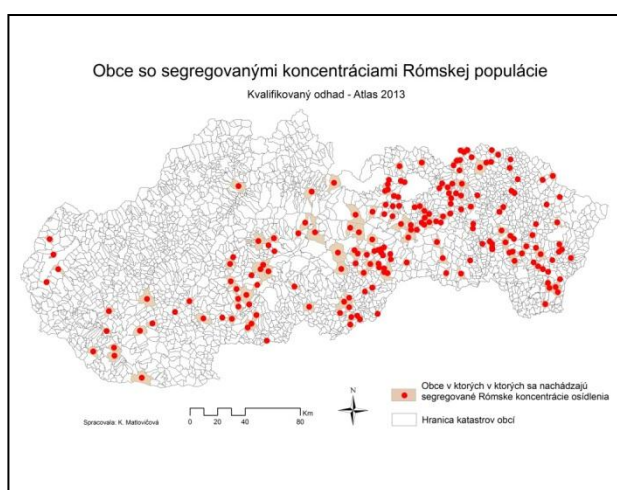
Идеално, сите податоци би требало да бидат оценети од страна на комисија препорачливо придружено со посета на земјата. По разговор со граѓанското општество, комисијата треба да обезбеди препораки за владата. Декадата на Ромите во моментов има нецелосна структура за мониторинг (ЕУ платформата се соочува со еден сличен проблем) бидејќи нема комисија за евакуација и нема простор за извештаи во сенка.

Во прилог, иницијативата на интелигенцијата на Декадата има за цел да собере добри и лоши практики и да ги објави истите информации онлајн (<http://romadecade.org/about-the-decade-decade-good-practices>). Се доделуваат поени за различни аспекти на проектот, вклучувајќи го нивниот удел во намалувањето на празнината помеѓу ромите и оние што не се. Пет проекти ќе бидат оценети по држава (преку анкетирање со корисници, чинители и имплементатори) – по еден проект најмалку од приоритетна област и ќе се фокусираат на “најлошиот” и на “најдобриот” проект. Ова значи дека извештаи на евакуација ќе бидат направени за 60 проекти.

- Словачка – “Атлас на ромски заедници” – претставен од страна на Јарослав Клинг, Регионален Центар на УНДП во Братислава

Оваа вежба има за цел да обезбеди информации на ниво на заедници (не на ниво на поединци како во случајот од Босна и Херцеговина). Преку соработка со ромски невладини организации и останати локални партнери, проектот имаше за цел да собере што поточни податоци во врска со разни карактеристики на ромските населби и заедници.

Беа собрани податоци за околу 804 ромски населби во 584 општини. Од сите ромски живеалишта, водовод може да се користи во 73% од домаќинствата. Истражувањата покажаа дека 45% од живеалиштата воопшто не се поврзани со канализација, или опрема за третман на септички и куќни отпадни води. Системот кој служи за прибирање на податоци овозможува креирање на различни мапи, како оваа која е тука прикажана.

- Албанија – “Мониторинг на имплементацијата на Националната Стратегија за Инклузија на Ромите” – претставена од Јарослав Клинг, Регионален Центар во Братислава

Албанија е во процес на создавање систем за мониторинг на имплементацијата на Националната Стратегија за Инклузија на Ромите. Првиот чекор во овој процес беше согласување околу индикаторите кои ќе се користат, кое беше веќе завршено во соработка помеѓу невладините организации, академијата/ тинк-тенк организации и владините претставници. Од суштинско значење е вклучувањето на чинителите во оваа фаза, со цел да се осигура дека е собран фонд на релевантни податоци и истиот редовно се пријавува. Системот тогаш се префрли онлајн што ќе овозможи владата да издава периодични извештаи за имплементација на Стратегијата, како и да ги идентификува празнините за тоа каде е потребна поинтензивна активност.

Code	Name	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.1.1	Statistics that provide data on education situation of Roma community, developed	0	0	0	0	0	0
1.2.1.1	Number of teachers/specialists trained to counsel Roma parents	132	30	0	0	0	0
1.2.1.2	Number of teachers/specialists trained to counsel Roma parents female	0	0	0	0	0	0
1.2.1.3	Number of teachers/specialists trained to counsel Roma parents male	0	0	0	0	0	0
1.2.2	Number of awareness raising campaigns run by the Regional Education Directorates with Roma parents	54	0	0	0	0	0
1.2.3.1	Number of Roma parents participating awareness raising campaigns run by the Regional Education Directorates	401	0	0	0	0	0
1.2.3.2	Number of Roma parents participating awareness raising campaigns run by the Regional Education Directorates female	0	0	0	0	0	0
1.2.3.3	Number of Roma parents participating awareness raising campaigns run by the Regional Education Directorates male	0	0	0	0	0	0
1.3.1.1	Number of Roma children enrolled in kindergartens	659	650	660	780	841	890
1.3.1.2	Number of Roma children enrolled in kindergartens female	0	0	0	0	0	0
1.3.1.3	Number of Roma children enrolled in kindergartens male	0	0	0	0	0	0
1.3.2.1	Number of Roma children enrolled in the preparatory classes in kindergarten	36	0	0	0	0	0
1.3.2.2	Number of Roma children enrolled in the preparatory classes in kindergarten female	0	0	0	0	0	0

- Босна и Херцеговина – “Механизам за собирање на податоци” – претставена од Зоран Хусановиќ, Шеф на оддел Министерство за ИТ, Човекови Права и Бегалци

Министерството за Човекови Права и Бегалци воведоа онлајн систем за прибирање податоци за ромските заедници на места низ целата земја (за сега, со фокус на најнаселените општини со Роми). Информации се добиваат и од Центрите за Социјална Работа кои исто така се обучиа за оваа работа кога системот се развиваше. Информациите вклучуваат лични податоци на поединечни корисници, но сродни извештаи може да бидат издадени за да воочат на трендовите. Министерството испраќа основни детали за секој од проектите финансирани од јавниот буџет и Центрите за Социјална Работа назначуваат корисници од нивната евиденција (нивните главни карактеристики беа евидентирани вклучувајќи возраст, број на деца, итн). Предложените корисници се одобруваат од Министерството, но тие може и да бидат одбиени доколку се оценат за неподобни. Ова овозможува министерството да обезбеди подобра координација на проектите кои се однесуваат на ромите и да се заштити од таканареченото “двојно-брцање” кога една личност може да аплицира за истата помош од различни места. Министерството сега ја подига свеста во врска со системот и работењето со невладините организации како би ги вклучиле своите проекти во системот (во моментот, тоа е по избор).

ID	Ime (Roditelj) Prezime	DID	Datum rođenja	Adresa
13528	Arif (Elvir) Musić	19156	30.10.1997	BiH 26
13274	Arif (Med) Tahirović	19064	1.3.2003	Trnava 17, E...ša
13523	Arif (Med) Musić	19156	28.6.1955	Var. Kulina ...2
13516	Arif (Mirza) Ukalić	19153	5.2.1981	Op. Banloz
13525	Arif (Mirza) Musić	19156	28.9.1981	Var. Kulina ...ana 2
5602	Arif (Mirza) Šušić	19118	22.8.2008	Op. Banloz
15386	Adnan (Meša) Šeferović	19129	10.2.2005	Op. P...13
13233	Adnan (Mirza) Osmanović	18943	4.7.2006	Op. P...vići
5418	Arif (Mirza) Rasvalić	18997	25.5.1992	Z...C...a
16313	Arif (Mirza) Mrgić	18938	10.11.1984	Ver...udije Građeše 21

- Србија – *“Учество на Ромите во Пописот 2011”* – претставена од Јасна Миланковиќ, Шеф на Групата за Подготовка на пописот, Оддел за Попис, Завод за Статистика на Србија

Подготвителни активности за пописот се имплементираат од страна на Заводот за Статистика во соработка со министерството за Човекови и Права на Малцинствата, Државниот Совет за ромско малцинско население и Заводот за Инклузија на ромите во Војводина. Заводот за Статистика обучи 80 лица роми за активно учество во организациони подготовки за работа на терен за пописот. Пилот попис беше одржан во 23 општини во кои, според резултатите од 2002, ромското беше доминантно. Кога дојде време за пописот во 2011, од 638 наведени области во кои ромските населби беа лоцирани (во 150 општини), Заводот за Статистика назначи 150 координатори и околу 550 додатни попишувачи. Овие луѓе требаше меѓу другото да ги опишат локациите на ромските населби, меѓу кои има и онакви нелегално изградени и немаат соодветна адреса. Ова сето беше пропратено со промотивна кампања и бројот на регистрирани роми се зголеми за скоро 40 000 лица во споредба со Пописот од 2002.

2. Искуството од збирот на податоци за локалните самоуправи

- Србија – *“Мониторинг на имплементацијата на Стратегијата за Инклузија на Ромите во градот Крушевац”* – претставена од Зорана Павловиќ, Координатор за Ромски Прашања

Градот Крушевац има преку 3500 роми кои живеат во 16 населби со различни инфраструктурни услови. Во 2009, Градот усвои Стратегија за Подобрување на Позицијата на Ромите за периодот од 2009-2011 (последователно проширена до 2014). Градот основа Совет кој води до имплементација на Стратегијата како и неколку технички одбори кои надгледуваат посебни полиња. Секоја година, финансирањето од Градскиот буџет е распределено на различни мерки определени во Стратегијата и е распределено преку јавни дојави за проекти. Додека реализацијата на наменетите фондови изнесува 50%, многу важни активности беа имплементирани како развој на катастарска-топографија на ромски населби, разни културни активности, итн. Советот и неговите одбори поднесуваат редовни извештаи до Градскиот Совет и до градоначалникот во врска со напредокот на овие активности.

- Поранешната Југословенска Република Македонија – *“Мапирање на ромски населби во Штип и Прилеп”* – претставен од Татјана Перич, советник

Ромските информативни центри (РИЦ) во општините Штип и Прилеп спроведоа анкета која се фокусираше на условите на домаќинствата на ромите, како и на некои други аспекти од нивниот живот (граѓанско регистрирање, образование и други). Преку оваа практика, РИЦ-овите ги зајакнаа нивните капацитети за собирање на податоци и анализа. Благодарение на анкетата, се воспостави, меѓу останатото, дека само околу 40% од домовите имаат вода и околу 30 % имаат тоалети. Само нешто преку половина од ромите поседуваат имотни листови и повеќето живеалишта се сопственост на Роми мажи (82% во Прилеп, 75% во Штип). РИЦ-овите ќе се користат со овие податоци за застапување на нови мерки во нивните соодветни општини и ќе развиваат нови проекти на ова поле.

3. Студии за Празници во Политичката- Пракса развиена од страна на Истражувачите за Роми со поддршка на проектот НПРИ

НПРИ ги поддржа од Истражувачите за Ромски Прашања од Западниот Балкан во развивање студии за празници во политичката пракса. Истражувачите за Ромски Прашања избраа тема и населба каде што беше извршено истражувањето, и тие добија методолошко советување од Советници на Истражувањето (членови на академијата, тинк-тенк организации од регионот). Четири студии беа комплетирани до денес:

- *“Здравствени услуги во ромските заедници во општината Шушице, Влора”* (Албанија) напишана од Бледар Тахо со советничка поддршка од Албан Нелај

Студијата покажа дека 79% од 175 анкетирани роми во општината Шушице, на југозападот на Албанија, немаат здравствена легитимација, и тоа беше идентификувано како најголемата пречка за нивниот влез во здравствените услуги, на тој начин тоа се одразило негативно по нивната здравствена состојба. Извештајот исто така обезбеди преглед на животните услови во Шушица, со 77% од испитаниците корисници на јавно здравство во нивното соседство со тоа што се сиромашни и многу сиромашни. Три четвртини од анкетираниите беа незадоволни со услугите на комунална хигиена.

Извештајот е достапен на Англиски, Албански и Ромски на [http://www.bpri-odihr.org/singlenews/items/PPGS Albania.html](http://www.bpri-odihr.org/singlenews/items/PPGS%20Albania.html).

- *“Поседување документи за идентификација како барање за социјална интеграција на младите роми од Велики Рид во Нови Сад”* (Србија) напишано од Марина Симеунович со советничка поддршка од Светлана Ѓурѓевич-Лукич

Студијата се обраќа на проблемите за граѓанска регистрација, обрнувајќи особено внимание на влијанието кое ова прашање го има врз младите луѓе кои се во потрага по работа, формирање на семејство или добивање на услуги. Препораките кои произлегоа од ова истражување вклучуваат тоа дека националните власти ги поедноставуваат процедурите за регистрација и дека поголеми напори се прават кон сензибилизирање на преставниците на граѓанското регистрирање и интереси на ромите. Извештајот забележува дека дигитализацијата на податоци чувана во канцеларии за регистрација би можело да ја забрза процедурата за добивање на идентификациони документи и намалување на трошоците.

Извештајот е достапен на Англиски, Српски и Ромски на [http://www.bpri-odihr/single-news/items/From exclusion to inclusion through identification.html](http://www.bpri-odihr/single-news/items/From%20exclusion%20to%20inclusion%20through%20identification.html).

- *“Достапност на Јавните и Услугите за Домување во Репатрираните Општини во Фуше Косово /Косовско Поле”* со Муамет Арифифи како истражувач и Адриан Зекири како Истражувачки Советник

Многу роми враќајќи се од Косово* не биле во можност да се вратат во своите поранешни домови, или пак не биле обезбедени со соодветни живеалишта, а ова ја ограничува ефективностa на политиките за репатријација. Половина од 61 репатрираните роми кои беа испрашани како дел од студијата рекоа дека не биле во можност да се вратат до областите во кои живееле откако заминале. Дури и оние кои можеле да се вратат до областите каде претходно живееле, искуството со враќањето дома било тешко. Многумина не можеле да си дозволат кирија за тие имоти. Други биле принудени да живеат во испразнети домови напуштени од други луѓе кои го напуштиле Косово, само колку да бидат принудени повторно да се иселат кога сопствениците на имотот повторно би се вратиле.

Извештајот е достапен на Англиски, Албански, Српски и Ромски на [http://www.bpri-odihr.org/single-news/items/Repatriation before reintegration.html](http://www.bpri-odihr.org/single-news/items/Repatriation%20before%20reintegration.html)

- *Регистрација и Поседување на Документи за Лична Идентификација како Предуслов за Подобро Образование на Ромите, преку Стручна Студија за Населбите Топаана и Средорек во Скопје и Куманово*, напишано од Ајнур Сулејман со советничка поддршка од Владимир Мисев

Студијата покажа дека недостатокот на средства е клучната пречка во попречување на ромите во добивање на документи за лична идентификација и ова, повратно, ја спречува нивната интеграција во главните текови на општеството. Една третина од испитаниците кои имале проблеми во добивање на документи за лична идентификација, и 95% од нив рекоа дека биле премногу сиромашни да аплицираат за такви документи. Триесет и шест испитаници рекле дека недоволна помош од авторитетите во процедурите за аплицирање исто така ги спречува нив и многу останати роми во добивањето на документи за лична идентификација.

Извештајот е достапен на Англиски, Македонски и Ромски на [http://www.bpri-odihr.org/single-news/items/MAC Policy Practice gap study.html](http://www.bpri-odihr.org/single-news/items/MAC%20Policy%20Practice%20gap%20study.html).

Посета на терен на општините Штип и Прилеп

Штип е сместен во Источниот дел на земјата и има населеност од 47.796 жители. Ромските населби во Штип се со официјална бројка од 2.295 лица, или 4.59% од целосната популација, според последниот попис во 2002, како и да е локалните активисти веруваат дека вистинската бројка на локални роми изнесува 5.000. Најголемиот дел од штипските роми живеат во две населби – Радански Пат и улиците Косовска, сместени на периферија од градот. Живеалиштата се комбинација од цврсти градби на куќа и колиби, и основната инфраструктура е делумно достапна. За да се решат потребите на локалната ромска заедница, Општина Штип вработи двајца службеници со ромска етничка припадност, и е домаќин на канцеларијата Ромскиот информативен

* Ваквата одредба е без предрасуда кон ставовите за статусот и е во согласност со Резолуцијата бр. 1244/99 на Советот за безбедност на ОН и Мислењето на Меѓународниот суд на правдата за декларацијата на независност на Косово.

центар. Првиот Локален Акционен План за Роми во Штип беше развиен во период од 2006-2010. Сега тие се ревидираат и ажурираат за наредниот четири годишен период.

Општината **Прилеп** се наоѓа во централниот дел на земјата и нејзиното ромско население живее во три поголеми населби: Тризла 1, Тризла 2 и Три Багреми. Првите две се мешавина од различни инфраструктурни услови и видови на домување, кои се рангираат од субстандардни колиби до модерни и цврсти градби на куќи со сите потребни удобности. Три Багреми, од друга страна, е помала и има потешки услови за живеење. Според Заводот за Државна Статистика, 4.333 лица со ромско потекло живеат во Прилеп, иако неофицијалните проценки ги поставуваат овие бројки во опсег од можни 6-8000 лица, повеќето концентрирани во населбите Тризла. Покрај фактот што прилепските роми се покриени со здравствено осигурување, со исклучок на лица кои немаат документи за лична идентификација и чија ситуација во моментот е оценувана од РИЦ-овите, слабата здравствена ситуација на многу локални роми во голем дел се должи на нивниот низок економски статус и неадекватните услови за домување. Локалните Акциони Планови за Ромите се или усвоени или во процес да бидат усвоени. Општинскиот совет има еден член ром, и еден член на персоналот од администрацијата е ром и служи како фокусна точка за ромите.

Она што е доста изненадувачки во овие две општини е тоа што од моментот кога има координатор ром во општинската администрација, работите почнаа да се подобруваат во ромските соседства. Општинските офицери за Ромски Прашања (и/ или интернетички прашања) работат заедно со тимот од Ромскиот информативен центар (РИЦ) и сега во Прилеп имаат мулти-милионски проекти за подобрување на инфраструктурата во ромското соседство со нов водовод, дренажен и канализационен систем, асфалтирани патчиња и улично светло. НПРИ проектот единствено обезбеди мал грант за улично осветлување, но координаторот ром ја процени размената со останатите регионални актери и истражувањето изврши значителна поддршка и беше горд да ги сподели сопствените достигнувања. Она што е уште поинтересно во овие две општини на РИЦ персоналот не само што помага на роми, но тој помага и на мнозинството луѓе, на начин кој ја смалува празнината помеѓу локалната власт и нејзините граѓани.

Заклучоци и препораки

Учесниците ги дискутираа нивните практики во тек со собирање на податоци и мониторинг на политиката, и ги обезбедија следните препораки:

- Квалификувани активисти роми и ученици би требало да бидат вклучени во збирањето податоци на локално и национално ниво. Програми на ова поле би требало да бидат надградени на начин што кој е суштински за развивање на капацитети за истражувачите за ромски прашања и обезбедување дека тие учествуваат во креирањето и имплементацијата на студиите за социјална инклузија, пописот и останатите иницијативи. Секоја општина може да ги идентификува потребите на нивното ромско население преку соработка со ромските невладини организации и да им помага во развивање на капацитети за собирање на податоци доколку е потребно.
- Учество на локалните роми е од суштинско значење да се осигура точност на збирот на податоци бидејќи често постојат прашања од доверба кон надворешните анкетари администратори. Прашалниците би требало да се преведат на ромски јазик. Ромките би требало да бидат охрабрувани за учество во проектите на истражување и да извршуваат повисоко образование.
- Податоците не би требало само да бидат собирани но исто така и користени од страна на националните влади за формулирање на нови мерки, одговарање на локалните потреби и издавање на периодични извештаи во врска со резултатите.
- Релативно табу темите, како прераното и присилното стапување во брак, би требало да бидат испитани преку нови проекти на истражување како би се поткренала свеста за овие прашања.
- Националните и локалните податоци би требало да бидат користени за да се добие покомплетна слика на проблемите на ромите. Електронските системи би требало да бидат истражени како би поврзале различни институции и да се доближат овие податоци до мониторингот на имплементација на политиката.
- Меѓусекторската соработка би требало да биде подобрена како обезбедувачите на здравствена грижа, училишта, полиција и други чинители треба да разменат податоци со цел поефикасно промовирање на интеграцијата на ромите. Некои прашања, како питањето, може да се решат здружено и преку постојан мониторинг.
- Збирот на податоци на ова поле треба да се користи како основа за развивање на Локални Акциони Планови за Ромска Интеграција и започнување на конкретни активности за поправање на ситуацијата.